

בתערוכה החדשה שלה "חצי מלא" מאיה אטון מגישה לצופה חוויה מהוקצעת של עצב מסעיר

מאיה אטון הפכה את גלריה גבעון לבית, ואת התערוכה שלה — למפגן שליטה מרהיב בתחבולות אמנותיות ובקצב, בחומרים ובמשמעויות. לא פלא שהיא מזכירה את אמן הסיפור בורחס

ב"חצי מלא", תערוכת המופת של מאיה אטון, השתנה כל חלל הפנים של גלריה גבעון. אטון בנתה קירות, יצרה חדרים קטנים, מסדרון צר, הפכה את הגלריה למעין בית. האפקט חזק — אנחנו מנווטים בדירה ריקה, מישהו עזב או מת, חפציו כבר פונו אבל נותרו כמה שאריות מאחור, מישהו עדיין מדבר אי-שם, קולו מהדהד. נוצר מרחב עגום ומלבה של עקבות, של סימנים מתפקעים וסתומים, באווירת נכאים.

בקומה התחתונה — סלון. מגיעים אליו דרך מסדרון צר וריק ויש בו שלושה אלמנטים פיסוליים בלבד. האחד הוא מעין מתקן תקליטים, מסודרים עליו הדפסים מרובעים וכפולי צדדים ניתנים לשליפה ועיון, מנוילים (Soundless System, 2014) מולו זורח לרוחב כל הקיר שלט ניאון אמביציוזי שבו כתוב "היפרטקסטואליזציה", מעין הצהרה על הפרזת המילוליות עד כדי נוכחות פיסולית שתלטנית ומעוורת (2015), השלישי הוא וילון גדול שעליו מודפס דגם תוכנית המתאר של חלוקת הגלריה. (Plan B)

בקומה העליונה מסתעפים חדרים קטנים ממסדרון צר נוסף. היא כוללת ארבעה חללים: המסדרון, המגיע לחלל פתוח וריק, שני חדרי תצוגה וחלל אחד כלוא, חסום, שהוא גם צינוק מוזר וגם קובייה לבנה דה-פקטו. זה חלל מטריד, חסר פשר ופונקציה, והוא במידה רבה לב התערוכה, סביב הריק שלו היא מתארגנת. לצדו חדר ובו שלט ניאון צהוב שכתוב בו **Ghost** אבל ה-G כבויה, ונותר רק, **host** כלומר אירוח-רוח, כך נוצרת הדו-משמעות שלו, ככשל לשון, כפל-לשון, כגמגום וכקריצה.

בחדר האמבטיה יצרה אטון חיפוי לקירות העשוי מ-300 רישומי עיפרון המדמים אריחי קרמיקה ויוצרים דגם גיאומטרי משוכפל העוטף את החלל. "השבלוניות האובססיבית הופכת לריצוד אפילפטי", כותבת על כך האוצרת טלי בן-נון, "דרך הסדקים שבין האריחים מחלחלת ומתבהרת אט אט הונאת האשליה: הפער בין החיפוי החיצוני לבין האיום שהוא מסתיר תחתיו."

גם מגבת לבנה תלויה בפינה, מעין פרפרזה על הבד-הריק, הקנבס שהוא תמיד-כבר סמרטוט, דגל כניעה ביתי. המראה העגולה התלויה על הקיר מכפילה את הדגם, מדגישה את הסימטריה, את הדיוק המתמטי והמלאכותיות, ויוצרת תעלול פרספקטיבה נוסח רישומי אשר. ברקע נשמע קולו של

קריין קורא את "פרנקנשטיין או פרומתיאוס המודרני", יצירתה של מרי שלי מ-1818 על אודות מדען הבורא מפלצת מחלקי גופות. כל אחד מהאלמנטים מוצב בנפרד, לבדו, בתוך ואקום.

בגרם המדרגות בין שתי הקומות תלויים רישומי עיפרון קטנים נוספים כמעין דקורציה ביתית צפופה ("שביל החלב", "קופסת שוקולדים", "Down the chairs", "מאה אלף מדוע", "מגריט", "גבולות", "חלון פתוח", "כפות ידי" ועוד), רובם מבוססים על צילומים שנעשו במצלמת הטלפון, בעיקר של קופים, של קטעים מספרים (ב"לגניאולוגיה של המוסר" של ניטשה, למשל, השורות קטועות גם לרוחב וגם לאורך, ואנחנו מתבוננים בגוש מלים חסר רצף) או של רישומי הסברים ושרטוטים של סוגי קשרים, המתוארים בדקדקנות אות אחר אות, בחיקוי מושלם.

ההשקעה הרישומית בפרוטרוט-הריאליסטי לא סבירה, כל הגיונה הוא בזבוז משאבים, או ציטונות פתולוגיות; הרישום מבוצע כמילוי של ציווי פנימי, כמלאכה מונוטונית מטומטמת שיש למלאה, כמו עונש. אין יסוד של התענגות והתמלאות עצמית, אלא העתקת "ספרות" לניירות קטנים באורח מזכיסטי, המצריך זמן רב ומבקש להאט, ואולי לכן הרישומים וההדפסים נדמים כקמעות. בעיצוב הפנים ההוליסטי הם סולקו לצדדים ומתפקדים כקישוט. כך, מה שנתפש כאמנות במובן של מלאכת יד, עמל, אוריגינל, וכולל יצירתיות או הבעה, הפך למכני, לאביזר צדדי, או לחלק מקולקציה.

אף על פי שבתוך חללי הגלריה-בית תלויים ומוצבים אובייקטים ניתנים לספירה ולתיאור פשוט, עוצמתה של התערוכה מתכוננת באמצעות שפע הזיקות בינם לבין עצמם — ההמרות, ההשלמות, ההפרדות, ההפניות הצולבות והביטולים-ההדדיים — ולמכלול הכפול (גלריה ובית).

אפשר לספר את התערוכה כעוסקת ברישום, המת-החי של המאה ה-21, כאפראט פואטי המדגים את כישלון הטכנולוגיה, אפשר להגדיר אותה כנסובה על עקת ה"תיאוריה" וה"תרבות" ועל הניסיונות החלושים לכוון רגישות פרטית מתחת לאפן, אפשר לשחזר את הסימבוליקה של האלבית, על המת שבין זהות-זרות ויחידאות-כפילות שבה. או דווקא להטיל עליה את המודל הבורחסי, שבו כל טקסט ניזון ונובע מקודמיו שהמציא אותם, וכך נוסד ריאליזם פנטסטי שכולו משחק לשון עשיר. אלה ונוספים יהיו מפתחות מתאימים, התערוכה עשירה מספיק עבורם ויכולה להם.

הבית נבנה גם כתודעה או כמחשבה. הוא אמנם קונקרטי (אריחים, מגבת, תמונות, תקליטים, וילון) אך גם מייצג נוסחי מחשבה, את שביליה המתפצלים של התודעה. "כל אדם נושא בחובו חדר", מצטט עווד וולקשטיין את המשפט המפורסם של קפקא מ"מחברות האוקטבו" בטקסט הנלווה, ובמידה רבה התערוכה היא תמונת מצב חורכת על אודות בדידות חובקת-כל, חודרנית ומייאשת, שידעת הכל על העולם והוא זר לה, בדידות הנחוות כעובדה שאפשר להוכיחה (ממש כמו מפלצת או רוח), והשפה היא העיני שלה, "חריקת ראי שלא הוצמד כראוי" כלשון קפקא.

לכן התערוכה מתונה באופן מאוד מסוים — זו אינה המתיונות של מחסור בברזל אלא כזו שברור ממנה כי תהליך הגיבוש היה ארוך ומחמיר, כי האמנית הפכה והפכה בדברים, הביאה אותם לידי מיצוי וחידדה, וכעת מוגשת לצופה חוויה מהוקצעת לגמרי של עצב מסעיר.

בעצם, הכל מבוסס על דיוק מתמטי — על משוואות שאבריהן שלט ניאון אחד מופרז וכלי-יכול ואחר חסר, נכה. דיוק של סאונד למעלה ורמז לסאונד למטה, משטחים דגמיים בשתי הקומות, שני אופני הצבת רישומים והדפסים, אזורי ריק פתוחים וסוגרים, שניהם מלחיצים, ועוד. זה מפגן שליטה בחומרים ובמשמעויות, בתחבולות האמנותיות ובקצב; זו קפדנות מהסוג המזכיר שקילה על מאזניים, עניין הדורש ניסוי, המתנה ודיוק נתונים עד בוא האיזון המבוקש, שהוא מצב-ביניים קרוש.

האיזון הוא גם בין רוחות העבר, הפנטומים, הקורבנות, המתים הרודפים וערפל המסתורין הרומנטי המרחף מעל המוצגים לבין הגישה הצוננת והעניינית של תוכנית מתאר, חלוקת חללים, עיצוב פנים. החוויה החושית החזקה (ההליכה בצמוד לקירות לבנים מסדרוניים ריקים, המרחק הלא שגרת מהאובייקטים המפעיל צפיית תקריב, ההתבוננות במראה, הסאונד) שקולה למרחק הצונן, לסחרור האינטלקטואלי בשל הטקסטים הרבים, המסרים המקודדים, הרישומים-ציטוטים המנותקים ממקורם. שקול גם היחס בין מינימליזם משולל רגשות לבין עודפות הפטופוט (בהאזנה ובקריאה) הגודש את התערוכה. האיזון בין האיקונים, הסימבולים והאינדקסים. בין הניתוק ובין ההיפר-לינק.

החדר החסום, הכספת של התערוכה, האזור הבלתי נגיש, המסתורי והמכאיב המצוי ממש במרכז, גם פיזית וגם רעיונית, גם הוא מצוי בזיקה שקולה למסך שבקומה התחתונה — בהסטת הווילון הגדול מתגלה קיר, קרוב לפרצוף כמו סטירה. יש משקל שווה גם למושגיות ("היפרטקסטואליזציה") ולגופניות העמלנית של הרישום המעתיק, שבתורו הוא בכלל נוסח של שינון מימטי-עיוור של אותיות המצטברות למלים ולמשפטים, ושיותר משהן בוראות משמעות הן מכוננות את הפוטנציאל שלה.

זה הדבר שנותר פעור ופתוח בעיבורה של התערוכה המאורגנת והמדודה לעילא. פוטנציאל המשמעות הוא פרנקנשטיין, הוא המפלצת-קורבן העשויה איברים איברים, מאורגנים יפה אבל יוצרים כיעור, שהם הטלאים השונים שמהם נבראה התערוכה. אטון מעידה על התערוכה כעל יצור, כאירוע של שוליות ואזוטריה, של מלמול אקסצנטרי, עניין של פטפיזיקה או פנטזיה, בריאתו היא מלאכה מאגית, קיומו מיותר ועודף, לעד מוחמץ. כך, הכל ניתן לשכפול ולשעתוק, מלבד הרוח.

מאיה אטון, חצי מלא, גלריה גבעון, גורדון 35 תל אביב, שני-חמישי 11:00-19:00, שישי 14:00-

10:00, שבת 10:00-13:00. נעילה: 9.1.2016